

NINA • NIKU

FAKTA

Stiftelsen for naturforskning og kulturminneforskning er et nasjonalt og internasjonalt kompetansesenter innen miljøvernforskning. Stiftelsen har ca. 230 ansatte (1999) og omfatter NINA - Norsk institutt for Naturforskning og NIKU - Norsk institutt for kulturminneforskning. FAKTA-ark gir populariserte sammendrag av publikasjoner fra stiftelsen.

Nr. 12 - 1999

Gassanlegg på Melkøya - hva med kulturminner og fugl?

Melkøya utenfor Hammerfest er hovedalternativet for plasseringen av Statoils LNG (Natural Liquid Gas)-anlegg i forbindelse med Snøhvit-utbyggingen.

Med tanke på utbyggingen, som vil legge beslag på blant annet hele østsiden av øya, har NIKU undersøkt samiske kulturminner og kulturmiljøer, og NINA har

foretatt ornitologiske undersøkelser for å tallfeste bestandene av sjøfugl på øya, og registrere fuglefaunaen generelt. Resultatene gjengis i to rapporter.

Hele kulturmiljøet vil berøres av utbygging på Melkøya:

Kulturminner vil gå tapt

Det planlagte gassanlegget på Melkøya ved Hammerfest vil føre til at hele kulturmiljøet her, sundet mellom Melkøya og Kvaløya inkludert, vil bli berørt av utbyggingen. En rekke hittil kjente kulturminner som er med på å dokumentere den kulturhistoriske utviklingen over tid i Melkøya-området vil gå tapt med utbyggingen.

Samtidig er Melkøya og de tilliggende strandområdene en del av Sørøysund-regionen, og de er på denne måten med på å gi en helhetlig forståelse av den kulturhistoriske utviklingen i regionen sett under ett. Dersom Melkøya utbygges, vil derfor en del av Sørøysund-regionens totale kulturhistorie også gå tapt.

Arbeidet samordnet

NIKU har samordnet sitt arbeid med det utredningsarbeidet som utføres av Fylkeskulturetaten, Finnmark fylkeskommune.

Konkret betyr dette at hustufter fra steinalder og eventuelle hellegroper behandles av fylkeskommunen. Det ble ved vår registrering ikke funnet andre samiske kulturminner fra forhistorisk tid eller middelalder. Ut fra det vi vet om området i nyere tid, er det ikke noe som tyder på at de kulturmin-

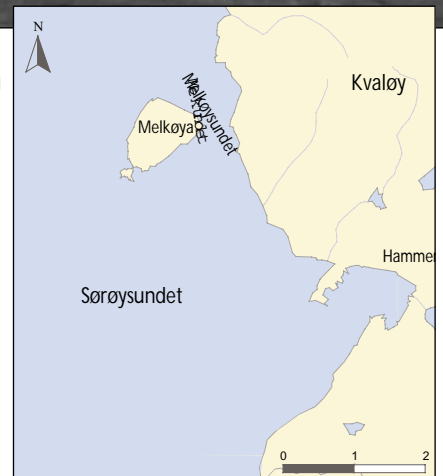

2,5 km fra Hammerfest havn ligger Melkøya, her sett fra Kvaløya. Foto: PÅL JULIUS NILSEN

nene vi har registrert fra nyere tid er samiske, og de er derfor ikke automatisk fredet.

Kan ha vært brukt av samer

Selv om vi ikke har kunnet påvise samisk bosetting på Melkøya, kan øya i tidligere tider ha vært utnyttet av samer i ressursammenheng. Undersøkelse av mulige hellegroper på Melkøya vil kanskje gi flere svar. Det finnes klare bevis for samenes tilstedeværelse i disse områdene ved kysten: tidligere funn av samiske kulturminner som boplasser, offerplasser og graver i kystsonen i Hammerfest-området, tidligere undersøkelser som spesielt har dokumentert den sjøsamiske bosetningen i Sørøysundregionen og de mange samiske stedsnavnene, ikke bare i og rundt Hammerfest-området, men i hele Sørøysund-regionen.

Levende reinsdriftskultur

Befaringen på en del av Kvaløya, der bare den nære strandsonen ble befart, ga ingen funn som gir sikre opplysninger om samenes tilstedeværelse. Den høyst levende reinsdriftskulturen på øya er imidlertid med på å bidra til å dokumentere samenes tilstedeværelse i området både i fortid og nåtid.

Negative konsekvenser for sjøfugl

Konsekvensene av en utbygging på Melkøya vil være svært negative både på kort og lang sikt for de fleste sjøfuglene som hekker der.

Fuglelivet på Melkøya karakteriseres ved en stor gråmåse- og svartbakkoloni med usedvanlig høy tetthet, og en av de nordligste koloniene av grågjess i Norge. Bestandene av grågås, gråmåse og svartbak utgjør en betydelig del av hekkebestanden i Vest-Finnmark. Konsekvensene av en utbygging vil stort sett ha effekt lokalt på Melkøya og i mindre grad for bestandene i Vest-Finnmark totalt.

Rev kan komme

Områdene med tettest hekkebestand av gråmåse, svartbak, ærfugl og grågås vil i stor grad ødelegges ved en utbygging. Dessuten vil øya bli landfast, slik at rev og mink kommer seg ut til kolonien.

Det finnes få alternative hekkeplasser i området, i alle fall av samme kvalitet som på Melkøya. Det kan tenkes at hekke-

plassen flyttes lenger bort. Nærmeste store måsekoloni av betydning ligger på Håja i Sørøysundet. En oppfølging av denne kolonien er interessant dersom det blir gjennomført en utbygging av Melkøya. En annen mulighet er at måsene fortsetter å hekke på øya, med de konsekvenser det vil kunne få for anlegget.

Kan gi opp hekkingen

Effekten av anleggsfasen vil bli betraktelig redusert dersom den holdes utenom hekkesesongen, det vil si perioden 1. april-1. august. Store forstyrrelser tidlig i hekkeperioden vil føre til at fuglene gir opp hekkingen for den aktuelle sesongen. Dersom de er i gang med hekkingen, vil hekkesuksessen kunne gå ned, alt etter størrelsesordenen på forstyrrelsene. En utbygging av Melkøya er et relativt stort og langvarig inngrep; derfor vil effekten av en anleggsfase sannsynligvis være flere mislykkede hekkesesonger for de fleste artene på øya. Dersom det bare er snakk om videre forundersøkelser før en eventuell utbygging, bør de legges etter hekkesesongen, det vil si etter 1. august,

ut fra erfaringene fra undersøkelsessommeren. I alle fall bør tyngre arbeid utføres utenom hekkesesongen.

Beitområder forsvinner

Gode beitehabitater i nærområdene kan forsvinne på grunn av utbygging av kai-anlegg på øst-sørøstsiden av øya. Dette gjelder dykkende arter som ærfugl, teist og til dels skarv. Det finnes alternative beiteområder for disse artene langs Kvaløya og på sørvestre deler av Melkøya. Svartbak og gråmåse finner også noe næring i fjæresonen, og det ble funnet store mengder skall av kråkeboller på Melkøya. De høyeste tetthetene ble likevel funnet på vest-nordvestsiden av øya, områder som ikke blir berørt av utbyggingen i samme grad.

Konsekvensene av forandrede strømforhold for næringsforholdene er mer uvisse. Dersom Melkøysundet stenges, vil området innenfor ligge mer beskyttet til. Samtidig vil en eventuell redusert gjennomstrømming i området kunne redusere næringsgrunnlaget. Nærmere undersøkelser kreves for å avklare dette.

Steinaldertufter og krigsminner berøres

På Melkøya vil en registrert forsøking (avfallsdyng/mulig tuft), bli direkte berørt av LNG-anlegget.

Det samme vil også skje med de mulige hellepropene, de registrerte mulige steinaldertuftene, krigsminnene og bygningsmiljøet som alle ligger på øst-sørsiden av øya. Hele kulturmiljøet vil bli berørt av utbyggingen.

Stoffet er hentet fra

NIKU Oppdragsmelding 074

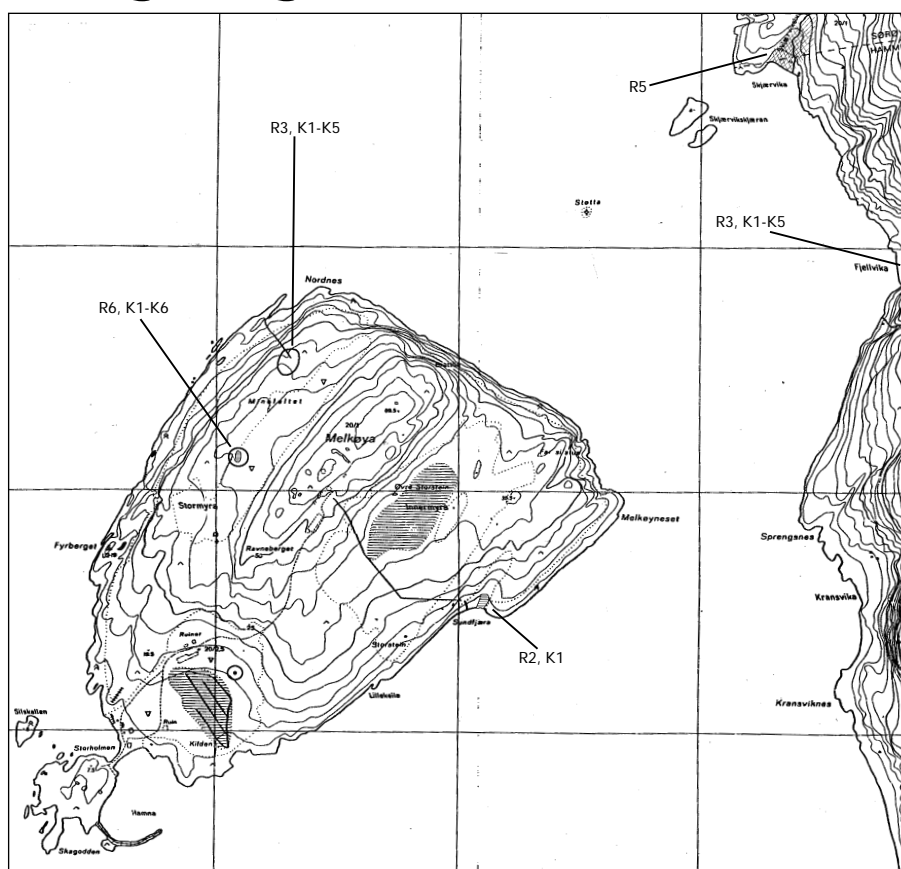
Amstein Johnskareng,
Inger Marie Holm-Olsen:

«Snøhvitutbyggingen. LNG-anlegg på Melkøya, Hammerfest kommune».

NINA Oppdragsmelding 572

Geir Helge Systad, Jan Ove Bustnes:

«Ornitologiske undersøkelser på Melkøya juni 1998: Kartlegging og konsekvensanalyse».

Registrerte kulturminner på Melkøya og Kvaløya (til høyre på kartet).